

Lagutskottets yttrande

1983/84: 2 y

över proposition 1983/84: 84 om Kooperationens kapitalförsörjning m. m.

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har beslutat bereda lagutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1983/84: 84 om Kooperationens kapitalförsörjning m. m. och motioner med anledning av propositionen.

I propositionen konstateras att Kooperationens kapitalförsörjning behöver förbättras. I sådant syfte läggs fram förslag till ändringar i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar (föreningslagen) som öppnar möjlighet för föreningarna att ta till sig riskbärande kapital även från andra än medlemmarna. På skatteområdet föreslås att dubbelbeskattningen av utdelad vinst i ekonomiska föreningar lindras. Dessutom föreslås vissa andra ändringar i skattereglerna. Slutligen innehåller propositionen förslag till lagändringar som skall göra det möjligt att tillföra föreningarna kapital från fjärde fondstyrelsen och från allemanssparandet.

Lagutskottet har beslutat avge yttrande över förslaget till ändringar i föreningslagen samt över ett förslag till ändring i aktiebolagslagen. De med anledning av propositionen väckta motionerna berör inte dessa förslag.

Lagutskottet får anföra följande.

Förslaget till ändringar i föreningslagen innebär att kapital skall kunna tillföras föreningarna genom särskilda kapitalinsatser (s. k. förlagsinsatser). Deras sammanlagda belopp får uppgå till högst summan av gjorda medlemsinsatser. Varje förlagsinsats skall vara bunden i föreningen i minst fem år och med en uppsägningstid av minst två år i förväg. Med förlagsinsatserna skall följa rätt till utdelning. Föreningarna skall med den som tillskjutit en förlagsinsats kunna avtala om högre avkastning än som enligt lagen är tillåten i fråga om medlemsinsats. Avtal skall också kunna träffas om att förlagsinsatserna skall ha förtur till insatsränta framför medlemskapitalet. I övrigt avses att förlagsinsatserna skall ha en mellanställning mellan det lånade kapitalet och medlemsinsatserna sålunda att vid föreningens upplösning förlagsinsatserna skall återbetalas före medlemsinsatserna men endast i den mån överskott finns sedan samtliga borgenärer fått sitt.

Innehavarna av förlagsandel har enligt förslaget inte rösträtt på föreningsstämman och äger inte heller rätt till representation i styrelsen. Inflytandet i föreningen inskränker sig för förlagsandelshavarnas del till en rätt att klandra stämmobeslut samt en rätt att, om innehavet av förlagsan-

delarna representerar minst en tiondel av det totala insatskapitalet, påkalla utseendet av en särskild revisor.

Utskottet konstaterar att förslaget till införandet av förlagsinsatser utgör ett nytt inslag inom Kooperationen och bryter mot den gällande principen att behovet av egenkapital i rörelsen tillgodoses genom medlemsinsatser och fonderade överskott. Förslaget har emellertid erhållit ett positivt mottagande under remissbehandlingen.

Som framgår av redogörelsen ovan för förslaget får innehavare av förlagsandel ett mycket begränsat inflytande i föreningen. Detta är nödvändigt för att inte de kooperativa grundprinciperna skall äventyras och föreningarnas nuvarande karaktär förändras. Det bör dock påpekas att innehavare av förlagsandelar kan få ett större ekonomiskt inflytande än som direkt följer av lagen. Enligt förslaget skall sålunda det sammanlagda beloppet av förlagsinsatserna få uppgå till högst summan av gjorda medlemsinsatser. Maximiregeln tar emellertid endast sikte på tillskottsågonblicket. Om ett flertal medlemmar lämnar en förening kort efter tillskottet av förlagsinsatser och de avgående medlemmarna får tillbaka sina insatser kommer medlemskapitalet att sjunka till en nivå under förlagsinsatskapitalet. Denna situation medför inte att föreningen automatiskt måste betala tillbaka någon del av förlagsinsatskapitalet. Däremot hindrar de föreslagna bestämmelserna föreningen att skaffa nytt förlagsinsatskapital innan medlemskapitalet har höjts till en nivå över förlagsinsatskapitalet.

Förslagen om högre avkastning för förlagsinsatskapitalet än medlemskapitalet och om förtur för förlagsinsatskapitalet till insatsränta har tillkommit i syfte att göra det attraktivt att satsa riskbärande kapital i en ekonomisk förening. Som lagrådet påpekat får emellertid innehavare av förlagsandel en i viss mån svag ställning och kan under ogynnsamma förhållanden få svårt att rädda något av värdet av sin kapitalinsats. Detta sammanhänger med förutom det bristande inflytandet i föreningen att förlagsinsatserna genom sin natur av egenkapital i föreningen får en sämre ställning än en vanlig borgenär. Den föreslagna ordningen innebär således vissa risker för förluster till följd av misstag om vilken rättslig ställning som följer med innehavet av en förlagsinsats. Som föredragande statsrådet framhåller (s. 49) kan det dock inte göras gällande att en förlagsinsats i något avgörande hänseende ges en svagare ställning än vad som motiveras av karaktären av riskbärande eget kapital och som är nödvändigt med hänsyn till strävan att bibehålla föreningarnas kooperativa natur. Som förslaget är utformat torde också förlagsinsatserna komma att främst utnyttjas av institutionella kapitalplaceringar.

Utskottet kan från de synpunkter utskottet har att beakta inte finna att det finns något att erinra mot förslaget till ändringar i föreningslagen. Utskottet tillstyrker därför förslaget. Utskottet vill samtidigt erinra om att kooperationsutredningen avser att inom kort lägga fram förslag till en helt ny lag om ekonomiska föreningar. De nu föreslagna ändringarna har därför

i viss mån en provisorisk karaktär. Utskottet utgår ifrån att – om det vid tillämpningen av den nya ordningen skulle visa sig att lagen har vissa brister eller i vissa hänseenden är mindre ändamålsenlig – en komplettering kommer att ske i samband med beredningen av kooperationsutredningens förslag.

Som utskottet inledningsvis anförts är avsikten att det nya allemanssparandet skall utformas så att riskkapital kan förmedlas till Kooperationen genom kapitalsparfonderna. I propositionen tas också upp en annan fråga med anknytning till allemanssparandet, nämligen det s. k. låneförbudet i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen. Förbudet innebär att ett aktiebolag i princip inte får lämna penninglån till den som äger aktier i bolaget eller till den som har för avsikt att med hjälp av lånet förvärva aktier i bolaget. För den som har andelar i en aktiefond eller i en icke företagsanknuten aktiesparfond gäller emellertid det undantaget att andelsinnehavaren inte räknas som aktieägare i ett bolag vars aktier ingår i fonden. I propositionen föreslås den ändringen i aktiebolagslagen att undantaget från låneförbudet skall gälla även kapitalsparfonderna. Utskottet, som inte kan finna att det finns några skäl att behandla andelar i kapitalsparfonderna annorlunda än andelar i aktiesparfonder, tillstyrker propositionen även i denna del.

Stockholm den 14 februari 1984

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m)*, Allan Ekström (m), Marianne Karlsson (c)*, Owe Andréasson (s), Nic Grönvall (m)*, Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk), Inga-Britt Johansson (s) och Ulla-Britt Carlsson (s)*.

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

